BUCOVINENI ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI MARI. ADUNAREA DEPUTAȚILOR, SESIUNEA 1919–1920 (I)

RODICA IAȚENCU, MARIAN OLARU

Bukowiner im Landtag Grossrumäniens. Abgeordnetenversammlung, Session 1919–1920 (I)

(*Zusammenfassung*)*

Der vorliegende dokumentarische Beitrag behandelt die Tätigkeit der Bukowiner Vertreter im ersten Landtag Grossrumäniens – Abgeordnetenversammlung, Session November 1919 – März 1920. An den Wahlen, die aufgrund der im August 1919 erlassenen Gesetzen erfolgten, nahmen die Demokratische Vereinigungspartei (unter der Leitung Ion Nistors) und unabhängige Kandidaten teil. Die Bukowina wurde durch 26 Landtagsmitglieder (20 seitens der Demokratischen Vereinigungspartei und sechs Unabhängige) vertreten. Nach der Einführung in die Problematik des Themas und nach der Darstellung der Wahlergebnisse aus allen Bezirken (Suczawa, Kimpolung, Gurahumora, Radautz, Storozynetz, Czernowitz, Zastawna, Kotzman, Wiżnitz, Waszkoutz, Sereth) beziehen sich die Verfasser auf die Tätigkeit der Bukowiner Abgeordneten. Ihren Reden wiesen hauptsächlich auf folgende Aspekte hin: die wirtschaftlichen Probleme der Provinz – die Tätigkeit der Wiener Liquidations-kommission, die Zurückziehung der Kronenwährung und Vereinheitlichung der Nationalwährung, die Lage des Eisenbahnwesens und die Einrichtung eines Bahnbetriebsamtes in Czernowitz, das Agrarreform und -gesetz für Bessarabien, die Handelsverträge zwischen Rumänien und den Nachbarstaaten –, die Kriegszer-störungen und -entschädigungen, die Tätigkeit des Generals Fischer und Aurel Onciuls in der Bukowina. Im ersten Teil des Beitrags werden zwei Anhänge präsentiert: Das *Telegramm*, das von Erast Mandicevschi seitens der Bukowina im ersten Landtag Grossrumäniens abgelesen wurde, und der Bericht und Gesetzentwurf hinsichtlich der Vereinigung der Bukowina mit Grossrumänien. Im zweiten Teil werden die Autoren des Beitrags die Reden der Landtagsmitglieder Aurel Morariu, Vasile Lițu und Iorgu G. Toma über die Kriegszerstörungen und -entschädigungen, sowie über die Tätigkeit des Generals Fischer und Aurel Onciuls in der Bukowina präsentieren. Die Tätigkeit der Bukowiner Abgeordneten im ersten Landtag Grossrumäniens in der Session zwischen 1919 und 1920 hatte als Schwerpunkt die Bekanntmachung der Provinzangelegenheiten aus der Perspektive der Festigung des Vereinigungsprozesses Grossrumäniens.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: die Bukowina, Landtagswahlen und -mitglieder, Landtagsrede.

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XIX**, *1* (38), p. 57–73, Bucureşti, 2012

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

Introducere

Unirea Bucovinei cu România a fost parte a procesului mai general, pentru unele națiuni central și est-europene, de întregire sau de formare a statelor naționale și a determinat în epocă reacții dintre cele mai diverse. Pentru românii bucovineni și o parte a comunităților naționale ale provinciei, acest moment a fost determinat de evoluția evenimentelor de dinaintea și din timpul Primului Război Mondial și se înscria în logica istorică firească a acelor timpuri. Pentru alții, evenimentele au avut o turnură nefavorabilă propriei lor opțiuni sau proiectului politic pentru care optaseră. Cum se poate lesne descifra, mai toți cei care își datorau poziția socială, politică și administrativă legăturilor pe care le-au avut cu administrația imperială centrală sau provincială, își vedeau aceste poziții amenințate și simțeau nesiguranța instituirii noilor ordini militare, economice și ritualice. Noi relații de putere se instaurau în fosta provincie austriacă și, odată cu acestea, „lumea" veche își trăia crepusculul. În timp, aceste schimbări și opțiunile celor care au trăit aceste timpuri, ale schimbării, au reverberat în memorii, articole de presă, interpelări parlamentare, documente ale autorităților vremii și amintiri de familie, puține dintre ele valorificate până acum. Preocupările tot mai numeroase din ultima vreme pentru cunoașterea istoriei fostei Bucovine în cadrele Regatului României Mari ne-au determinat să căutăm aceste informații în documentele vremii, unele dintre ele necunoscute sau foarte puțin cercetate. Caracterul de mozaic și abordările secvențiale ale scrierilor de până acum (cele mai multe dintre ele susținute de izvoare istorice secundare sau terțiare), ce privesc istoria acestei provincii în perioada interbelică, pun în evidență necesitatea imperioasă a publicării documentelor perioadei și alcătuirea unor studii pe perioade istorice determinate, pentru ca, ulterior, să se poată întocmi studii de sinteză pentru perioada abordată.

Documentarul de față, structurat în două părți, prezintă activitatea deputaților bucovineni în Parlamentul României Mari, sesiunea noiembrie 1919 – martie 1920 și este însoțit de câteva anexe: *Telegrama* expusă de Erast Mandicevschi în primul Parlament al României Mari din partea Bucovinei, Raportul și proiectul de lege relativ la unirea Bucovinei cu România Mare, discursurile parlamentarilor Aurel Morariu, Vasile Lițu, Iorgu G. Toma, care fac referire la distrugerile și despăgubirile de război și la acțiunile generalului Eduard Fischer și Aurel Onciul în Bucovina.

În perioada interbelică s-au organizat de zece ori alegeri parlamentare (noiembrie 1919; mai 1920; februarie–martie 1922; mai 1926; iulie 1927; decembrie 1928; iunie 1931; iulie 1932; noiembrie 1933; decembrie 1937) și de trei ori alegeri comunale și județene (februarie 1926; februarie–martie 1930; 1936–1937). La acestea se adaugă alegerile desfășurate în iunie 1939, sub regimul autoritar al regelui Carol al II-lea și al partidului său, Frontul Renașterii Naționale, ulterior Partidul Națiunii.

Alegerile parlamentare s-au desfășurat în baza votului universal, egal, direct, secret și obli[illegible]lege emis la

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

16 decembrie 1918 şi ca urmare a modificărilor constituţionale survenite în iulie 1917. Aveau drept de vot şi de a fi aleşi toţi bărbaţii, cetăţeni români, în vârstă de 21 de ani pentru Adunarea Deputaţilor şi 40 de ani pentru Senat. Nu aveau drept de vot femeile şi militarii. Erau excluşi de la dreptul de a alege sau de a fi aleşi cei puşi sub interdicţie sau consiliul judiciar, precum şi cei în stare de faliment, cei condamnaţi pentru crime sau alte pedepse prevăzute de Codul Penal. Fiecare judeţ forma o circumscripţie electorală. Se alegea un deputat la 30 000 de locuitori şi la o fracţiune superioară numărului de 20 000 (la 51 000 de locuitori se alegeau doi deputaţi). Un senator era desemnat de 70 000 de locuitori şi la o fracţiune de peste 47 000 (la 117 000 de locuitori se alegeau doi senatori). În aprilie 1920, aceste prevederi s-au modificat; un deputat era desemnat de 50 000 de locuitori şi la o fracţiune de peste 30 000 de locuitori, iar un senator era desemnat de 100 000 de locuitori şi la o fracţiune suplimentară numărului de 60 000 de locuitori. Pentru a putea fi ales în Camera Deputaţilor, potrivit Constituţiei din 1923, se cerea a fi cetăţean român, a avea exerciţiul drepturilor civile şi politice, a avea vârsta de 25 de ani împliniţi şi domiciliul în România. Senatul se compunea din senatori aleşi şi senatori de drept. În prima categorie se încadrau cei aleşi de cetăţenii români, precum şi de membrii consiliilor judeţene, ai consiliilor comunale şi urbane (câte unul pentru fiecare judeţ), de membrii Camerelor de Comerţ, de Industrie, de Muncă şi de Agricultură, câte unul din fiecare circumscripţie şi pentru fiecare categorie; pentru fiecare Universitate era ales câte un senator, prin votul profesorilor. În categoria membrilor de drept ai Senatului se regăseau: moştenitorul tronului de la vârsta de 18 ani împliniţi, cu drept de vot deliberativ de la 25 de ani împliniţi; mitropolitul ţării; episcopii eparhioţi ai Bisericii Ortodoxe Române şi ai Bisericii Greco-Catolice; capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul de fiecare confesiune, dacă au fost aleşi conform legilor ţării şi reprezintă un număr de 20 000 de credincioşi; reprezentantul superior religios al musulmanilor din Regat; preşedintele Academiei Române (mandatul acestor senatori înceta odată cu calitatea sau demnitatea ce le atribuia dreptul); foştii preşedinţi ai Consiliului de Miniştri, cu o vechime de patru ani în această funcţie; foştii miniştri cu o vechime de cel puţin şase ani; foştii preşedinţi ai Corpurilor legislative care au exercitat această demnitate cel puţin în cursul a opt sesiuni ordinare; foştii senatori şi deputaţi aleşi în cel puţin zece legislaturi, independent de durata lor; foştii prim-preşedinţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie; generalii în rezervă şi în retragere; cei care au exercitat comanda unei armate în faţa inamicului, ca titulari, cel puţin trei luni; cei care au fost şefi ai Marelui Stat Major sau inspectori generali de armată, în timp de pace, cel puţin patru ani; foştii preşedinţi ai Adunărilor Naţionale de la Chişinău, Cernăuţi şi Alba Iulia, care au declarat unirea cu România. Legea electorală din 27 martie 1926 a crescut numărul senatorilor de drept, adăugând şi pe cel al preşedintelui Consiliului Dirigent din Ardeal[1].

[1] Radu Economu, *Unirea Bucovinei. 1918*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 70; *Istor* ranco – Editură şi Imprimerie S.A. (

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

Prima consultare a corpului electoral a fost organizată în anul 1919, în zilele de 2 noiembrie pentru Adunarea Deputaților, 7 noiembrie pentru Senat și 9 noiembrie pentru Colegiile universitare. Alegerile au fost organizate de guvernul de uniune națională condus de generalul Arthur Văitoianu (27 septembrie 1919 – 28 noiembrie 1919)[2] și au fost caracterizate prin numărul mare de grupări, formațiuni politice, disidențe care s-au confruntat în lupta electorală. Partidul Socialist, Liga Poporului și Partidul Conservator Democrat nu au participat la aceste alegeri, invocând faptul că guvernul Văitoianu menține starea de asediu și cenzura. Alegerile din noiembrie 1919 s-au încheiat cu următoarele rezultate: P.N.R. – 169 de mandate de deputat și 76 de senator; P.N.L. – 103 mandate de deputat și 54 de senator; Partidul Țărănesc din Basarabia – 72 de mandate de deputat și 35 de senator; Partidul Țărănesc – 61 de mandate de deputat și 9 de senator. Având în vedere că niciun partid nu a reușit să câștige alegerile, s-au purtat tratative în vederea realizării unei majorități parlamentare pe baza unui program de guvernare.

În ceea ce privește Bucovina, primele alegeri parlamentare s-au desfășurat în baza Decretelor-legi nr. 3 589 (15 august 1919) și nr. 3 620 (24 august 1919) și a unui decret special (Legea electorală pentru Bucovina), emis pentru stabilirea modului de reprezentare în Camera Deputaților și Senat, publicat în „Monitorul Oficial", Fascicula nr. 58, din 23 august 1919[3]. La alegerile din noiembrie 1919 au participat Partidul Democrat al Unirii (condus de Ion Nistor)[4] și candidați independenți. Celelalte formațiuni politice – Partidul Social Democrat[5], gruparea lui Iancu Flondor, organizațiile din Bucovina ale Ligii Poporului, Partidului Conservator Democrat (Take Ionescu) – au declarat că se abțin de la alegeri. Facem precizarea că alegerile s-au desfășurat în perioada când administrația Bucovinei era condusă de un ministru-delegat al guvernului român, cu sediul la Cernăuți, care își exercita atribuțiile prin nouă secretariate: Interne, Justiție, Finanțe, Instrucțiune Publică, Culte, Lucrări Publice, Industrie, Comerț și Îngrijire Socială, Agricultură,

[2] Componența acestui guvern era următoarea: Arthur Văitoianu – președintele Consiliului de miniștri, ministru de interne și *ad interim* la Afacerile Străine; Daniel Ciugureanu, Ion Inculeț, Ion Nistor, Al. Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, Ștefan Ciceo-Pop – miniștri secretari de stat; gen. Al. Lupescu – ministrul cultelor și instrucțiunilor publice; gen. Ioan Popovici – ministrul agriculturii și domeniilor; gen. Ioan Popescu – ministrul industriei și comerțului și *ad interim* la Finanțe; gen. Ștefan Mihail – ministrul lucrărilor publice; gen. I. Răşcanu – ministru de război; Emil Miclescu – ministru de justiție; Ion Angelescu – ministru de finanțe; N. Mișu – ministrul afacerilor străine.

[3] Radu Economu, *op. cit.*, p. 52.

[4] Partidul s-a înființat la 15 septembrie 1919 și avea un program bazat pe revendicări cu caracter democratic: înfăptuirea reformei agrare, drepturi electorale pentru toți cetățenii, reorganizarea învățământului ș.a. Vezi Ștefan Purici, *De la Dieta Bucovinei la Parlamentul de la București (1918–1940)*, în „Analele Bucovinei", Rădăuți–București, anul IX, nr. 1, 2002, p. 133–134.

[5] Înființat în anul 1896, P.S.D. din Bucovina a fost singura formațiune politică din provincie care și-a continua ...ezi Ștefan Purici, *op. cit.*, p. 130–13...

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

Domenii şi Alimentaţie, Salubritate Publică (2 ianuarie 1919 – 4 aprilie 1920)[6]. După desfiinţarea acestor secretariate de stat, s-a înfiinţat Comisia Regională de Unificare, pentru a lichida serviciile provinciale şi a transfera atribuţiile lor ministerelor de la Bucureşti. Comisia a funcţionat până la 14 iunie 1925, când a fost adoptată Legea pentru unificarea administrativă[7].

În primul Parlament al României Mari, Bucovina a fost reprezentată de 26 deputaţi (20 din partea Partidului Democrat al Unirii şi şase independenţi), aleşi de 88 348 votanţi, care au exprimat 79 166 voturi valabile[8] şi 13 senatori, dintre care un ales al Universităţii din Cernăuţi şi un senator de drept, mitropolitul Bucovinei[9].

Validarea alegerilor pentru Adunarea Deputaţilor

1. *Judeţul Suceava – Regat*

În şedinţa A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru judeţul Suceava – Regat, căruia i-au fost alocate, cinci mandate de deputaţi. Alegerile s-au desfăşurat în perioada 2–4 noiembrie 1919; s-au prezentat patru liste; numărul alegătorilor înscrişi a fost de 27 185, s-au înregistrat 18 476 votanţi şi au fost anulate 3 763 voturi. Biroul Electoral Central, „procedând la despuierea scrutinului şi la totalizarea rezultatelor obţinute la toate celelalte secţii de votare", a constatat că lista nr. 1 a obţinut o masă electorală de 15 113 voturi; lista nr. 2 – 49 505 voturi; lista nr. 3 – 1 631 voturi; lista nr. 4 – 4 689 voturi. Pentru repartizarea mandatelor s-a împărţit fiecare dintre aceste mase electorale prin numerele 1, 2, 3, 4 şi 5 (câţi reprezentanţi erau de ales) şi s-au ales din toate aceste câturi cele cinci mai mari. Astfel s-a găsit ca divizor comun cifra de 12 376, adică cel mai mic din aceste cinci câturi. Masele electorale s-au împărţit cu această cifră şi s-a stabilit că listei nr. 2 i se cuvin patru mandate şi listei nr. 1 un mandat şi au

[6] În prima etapă de administraţie a Bucovinei (10 noiembrie 1918 – 2 ianuarie 1919), puterea executivă a fost exercitată de Guvernul Bucovinei, condus de Iancu Flondor. Cf. Radu Economu, *op. cit.*, p. 170–172.

[7] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 128.

[8] Radu Economu, *op. cit.*, p. 72. Judeţul Suceava a fost reprezentat în Parlament de cinci deputaţi pentru partea care a aparţinut Vechiului Regat şi doi deputaţi pentru partea care a aparţinut Bucovinei.

[9] Aceştia au fost: Iacob Hecht, independent evreu (oraşul Cernăuţi); I. Grădişteanu, independent (jud. Cernăuţi), care l-a înlocuit pe Teofil Simionovici, ce a optat pentru mandatul de deputat; Stanislau Kwiatkowski, independent polon (jud. Zastavna); Teofil Lupu, independent (jud. Siret); Nicu Carabioschi, P.D.U. (jud. Cernăuţi); Nistor Andronicescu, P.D.U. (jud. Câmpulung); Pavel Percec, P.D.U. (jud. Storojineţ); Ion Stârcea, P.D.U. (jud. Gura Humorului); Alexandru Hurmuzachi, P.D.U. (jud. Siret); Victor Racocea, P.D.U. (jud. Coţmani); George Vasilco, P.D.U. (jud. Văşcăuţi); [illegible]epta, mitropolitul Bucovinei, senato

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

fost proclamați aleși din fiecare listă căreia i s-au atribuit mandatele cei care au obținut cel mai mare număr de voturi și anume, din lista nr. 2: Ion Zelea-Codreanu – 10 017 voturi; Vasile Tomegea – 9 945 voturi; Toader Crețu – 9 871 voturi; Ștefan Gh. Dimitriu – 9 864 de voturi; din lista nr. 1: Ștefan C. Ioan – 3 144 voturi. Conform prevederilor Legii electorale pentru Bucovina, au fost declarați deputați supleanți pentru lista nr. 1: Constantin Popovici – 3 039 voturi; Vasile V. Teodorescu – 3 034 voturi; Toader Radovici – 2 981 voturi; Constantin Matasă – 2 915 voturi; pentru lista nr. 2: Mihail Zăhărescu – 9 808 voturi. La secția Dolhești s-a înregistrat o contestație, semnată de Vasile L. Marian și C. Timofti, alegători asistenți ai listei nr. 1, prin care se afirmă că trupa însărcinată cu paza ordinii face propagandă fățișă pentru lista lui Ion Zelea-Codreanu, pentru motivul că acea listă îl reprezintă pe Alexandru Averescu; că în curtea localului de votare, mai mulți agenți electorali, tolerați de armată, împreună cu delegatul Ion Drobiță, ar fi făcut propagandă în favoarea listei nr. 2 în incinta secției de votare. În ceea ce privește prima contestație, cazul a fost adus la cunoștința imediată a comandantului trupei de jandarmi de către președintele Tribunalului, spre a se lua măsuri. În ceea ce privește punctul al doilea, afirmația nu a fost sprijinită de nicio dovadă. Pentru aceste motive, secția a respins contestația, negăsind-o întemeiată. La dosarul alegerii din județul Suceava s-a găsit și o contestație care privește operațiile de la una din cele 12 secții de votare. Secțiunea a III-a verificatoarea a A.D., în urma cercetărilor, a respins contestația și a dispus validarea alegerilor. În consecință, deputați ai județului Suceava au fost proclamați: Ion Zelea-Codreanu, Vasile Tomegea, Toader Crețu, Ștefan Gh. Dumitriu și Ștefan C. Ioan[10].

2. *Județul Suceava – Bucovina*

În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Suceava – Bucovina, căruia i-au fost alocate două mandate, pentru circumscripțiile Costâna și Suceava. Acestea s-au desfășurat pe 2 noiembrie 1919, iar rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Costâna: votanți – 4 533; voturi anulate – 214; circumscripția Suceava: votanți – 4 648, voturi anulate – 583. Secțiunea a III-a verificatoare a A.D., constatând că s-au îndeplinit prevederile legale, a propus validarea celor care au întrunit majoritatea absolută, adică numărul cel mai mare pentru jumătatea voturilor valabil exprimate (având în vedere că pentru fiecare circumscripție s-a prezentat câte un singur candidat): Mihai Cormoș – circumscripția Costâna; Filaret Doboș – circumscripția Suceava. Neînregistrându-se contestații, aceștia au fost proclamați deputați din partea Partidului Democrat al Unirii[11].

[10] Dezbateri parlamentare – Adunarea Deputaților, în „Monitorul Oficial" (în continuare se va cita D.A.D., M.O.

[11] D.A.D.,

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

3. *Județul Câmpulung*

La 2 noiembrie 1919 s-au desfășurat alegerile pentru județul Câmpulung, căruia i-au fost alocate două mandate de deputați. În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea acestor alegeri, al căror rezultat a fost următorul: pentru circumscripția Câmpulung a întrunit numărul de voturi singurul candidat prezent la alegeri, Iorgu G. Toma, cu 4 406 voturi; votanți – 4 667; voturi anulate – 261. Pentru circumscripția Dorna s-au prezentat doi candidați: Vasile Lițu (2 398 voturi) și Ion Candrea (786 voturi); votanți – 3 653; voturi anulate – 469. La dosar neexistând nicio contestație, au fost proclamați deputați ai județului Câmpulung: Iorgu G. Toma (circumscripția Câmpulung) și Vasile Lițu (circumscripția Dorna) din partea Partidului Democrat al Unirii[12].

4. *Județul Gura Humorului*

În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Gura Humorului, care s-au desfășurat pe 2 noiembrie 1919. Acestui județ i s-au alocat două mandate de deputați pentru circumscripțiile electorale Solca și Gura Humorului. Rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția electorală Gura Humorului s-au prezentat 4 527 votanți și au fost anulate 425 voturi; pentru circumscripția electorală Solca s-au prezentat 3 483 votanți și au fost anulate 125 voturi. Secțiunea a V-a verificatoare a A.D, în conformitate cu Legea electorală pentru Bucovina, a propus validarea acestor alegeri și a celor doi deputați care au candidat: Dumitru Gavrilescu (circumscripția Gura Humorului) și Romulus Reuț (circumscripția Solca), ambii reprezentând Partidul Democrat al Unirii. Nefiind depusă la dosar nicio contestație, aceștia au fost validați de A.D.[13]

5. *Județul Rădăuți*

Validarea alegerilor pentru județul Rădăuți (câte un deputat pentru circumscripțiile Rădăuți, Vicov de Sus și Marginea), care s-au desfășurat la 2 noiembrie 1919, a avut loc în ședința A.D. din 26 noiembrie 1919. S-a prezentat câte un candidat pentru fiecare circumscripție și rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Rădăuți: votanți – 3 645; voturi anulate – 218; pentru circumscripția Vicov de Sus: votanți – 4 188; voturi anulate – 22; pentru circumscripția Marginea: votanți – 3 804; voturi anulate – 161. Au fost declarați aleși cei care au întrunit majoritatea absolută a voturilor exprimate, adică numărul cel mai mare față de jumătatea voturilor valabile. Au fost validați deputații: George Tofan (circumscripția Rădăuți), Ion Nistor (circumscripția Vicov de Sus) și Vasile Bodnărescu (circumscripția Marginea) din partea Partidului Democrat al Unirii[14].

[12] *Ibidem*, p. 40.
[13] *Ibidem*,
[14] *Ibidem*,

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

6. *Județul Storojineț*

În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Storojineț, care s-au desfășurat la 2 noiembrie 1919. Pentru acest județ, conform dispozițiilor Legii electorale pentru Bucovina, trebuiau să fie aleși doi deputați, pentru circumscripțiile Storojineț și Ciudei. S-a prezentat câte un candidat pentru fiecare circumscripție, iar rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Storojineț s-au înregistrat 3 848 votanți și au fost anulate 346 voturi. Aurel Morariu a întrunit 3 502 voturi. La dosarul alegerii nu s-a înregistrat nicio contestație. Pentru circumscripția Ciudei s-au înregistrat 4 507 votanți și au fost anulate 339 voturi. Biroul electoral al acestei circumscripții l-a proclamat ales deputat pe Vasile Ungureanu. Având în vedere dispozițiile Legii electorale pentru Bucovina, art. 109, în circumscripțiile care aleg câte un singur deputat va fi declarat ales cel care a întrunit majoritatea absolută. Aceste condiții fiind îndeplinite, au fost declarați deputați ai județului Suceava, din partea Partidului Democrat al Unirii, Aurel Morariu (circumscripția Storojineț) și Vasile Ungureanu (circumscripția Ciudei).

Deputatul C. Brăescu (Râmnicu Sărat) a intervenit în plenul A.D. în legătură cu validarea acestor alegeri, solicitând, în numele unui grup de parlamentari, dezbateri pe marginea unui protest, depus la biroul A.D., iscălit de peste 1 500 de alegători din Bucovina, protest în care s-au prezentat neregulile înregistrate cu prilejul desfășurării alegerilor din Bucovina. Se cerea cercetarea acestei contestații și stabilirea veridicității informațiilor prezentate. Deputatul Romulus Reuț (circumscripția Solca, județul Gura Humorului) a intervenit, cu următoarea interpelare: „D-lor deputați, Bucovina a fost cea dintâi care a proclamat necondiționat unirea, unindu-se cu Regatul României. Bucovina este cea dintâi pe care nu o lăsați să intre în Constituanta României și din bunăvoința câtorva frați din Vechiul Regat se produce o contestațiune. [...] Aici nu este nimic alta decât o demonstrațiune politică din partea acelora care au propovăduit abținerea de la alegeri, [...] atât aici cât și la noi în țară; însă poporul care are un suflet și o dorință nu a aderat la acest lucru și a ales aleșii și i-a trimis aici. D-lor deputați, Legea electorală pentru Bucovina a fost alcătuită ca celelalte legi pentru celelalte ținuturi. D-nii care au făcut protestul de astăzi vin și critică această lege abia acum, când s-a întrunit Parlamentul și abia acum au găsit de cuviință să zică că legea aceasta nu este bună. Toți aceștia care contestă această alegere făcută pe baza unui Decret-lege să nu uite că sunt și ei aleși tot pe baza aceluiași Decret-lege. Dacă ei contestă alegerea noastră, făcută pe baza acestui Decret-lege, atunci trebuie să o conteste și pe a dumnealor. Vă rog, dar, să binevoiți a nu lua în considerație această contestațiune, care se atinge de fapte care nu sunt adevărate, întrucât s-a purces la alegerea în Bucovina după legi și cu cinste. Deci, să binevoiți a respinge contestațiunea făcută".

În urma exprimării votului pe marginea acestor probleme, s-a decis „închiderea di[illegible]area alegerilor

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

pentru județul Storojinet, așa încât cei mai sus menționați au fost proclamați deputați[15].

7. *Orașul Cernăuți*

Alegerile pentru orașul Cernăuți, căruia i-au fost alocate trei mandate de deputați, s-au desfășurat în perioada 2–4 noiembrie 1919. Acestea au fost validate în ședința A.D. din 26 noiembrie 1919, când s-a prezentat situația de la alegeri: s-au înregistrat 9 215 votanți și au fost anulate 2 337 voturi. Biroul Electoral Central a constatat că lista nr. 1 a obținut o masă electorală de 2 692 voturi; lista nr. 2 – 4 212 voturi; lista nr. 3 – 2 080 voturi. Pentru repartizarea mandatelor s-a împărțit fiecare dintre aceste mase electorale prin numerele 1, 2, 3, câți reprezentanți erau de ales și alegându-se din toate aceste câturi cele trei mai mari, s-a găsit ca divizor comun cifra de 2 106, adică cel mai mic din aceste trei câturi. Cu această cifră, împărțindu-se masele electorale, s-a stabilit că listei nr. 1 i se cuvenea un mandat și listei nr. 2, două mandate. Au fost proclamați aleși din fiecare listă căreia i s-au atribuit mandatele cei care au obținut cel mai mare număr de voturi și anume: Teofil Simionovici (independent) – lista nr. 1, 2 692 voturi; Vasile Marcu (independent) – lista nr. 2, 2 106 voturi; Norbert Kipper (independent german) – lista nr. 2, 2 106 voturi. Conform dispozițiilor Legii electorale pentru Bucovina, a fost declarat deputat supleant Zaharia Voronca – lista nr. 3, 2 080 voturi. Raportorul cu privire la alegerile pentru orașul Cernăuți, Simion Mândrescu, a informat A.D. de existența unor contestații, care nu au fost susținute, fiind respinse. Secțiunea a VIII-a verificatoare a A.D., constatând că alegerile s-au făcut în conformitate cu legea, a propus validarea și proclamarea ca deputați ai orașului Cernăuți pe cei mai sus menționați[16].

8. *Județul Cernăuți*

În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Cernăuți, care s-au desfășurat pe 2 noiembrie 1919. Aici urmau să fie aleși doi deputați, pentru circumscripțiile Boian și Cuciurul Mare. S-au prezentat câte doi candidați pentru fiecare circumscripție. Rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Boian: votanți – 3 200; voturi anulate – 114; au întrunit: Constantin Vasile Morariu – 2 362 voturi; Lazăr Ropcean – 724 voturi. Pentru circumscripția Cuciurul Mare: votanți – 2 587; voturi anulate – 192; au întrunit: George Băncescu – 1 479 voturi; Nicolae Mitencu – 898 voturi. Au fost declarați aleși cei care au întrunit cel mai mare număr de voturi față de jumătatea voturilor exprimate valabile. S-a prezentat o contestație, semnată de mai mulți deputați, care au cerut anularea acestor alegeri, dar aceasta nu a fost susținută.

[15] *Ibidem*,
[16] *Ibidem*,

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

Astfel, pentru județul Cernăuți au fost declarați deputați, din partea Partidului Democrat al Unirii, George Băncescu (circumscripția Cuciurul Mare) și Constantin Vasile Morariu (circumscripția Boian)[17].

9. *Județul Zastavna*

Validarea alegerilor pentru județul Zastavna, desfășurate la 2 noiembrie 1919, căruia i-au fost alocate două mandate de deputați (circumscripțiile Ocna și Zastavna), a avut loc în ședința A.D. din 26 noiembrie 1919. S-au prezentat doi candidați pentru circumscripția Ocna și unul pentru circumscripția Zastavna, iar rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Ocna: 1 352 votanți, 132 voturi anulate; au întrunit Ioan Bloșca – 717 voturi; Tychon Hacman – 503 voturi; pentru circumscripția Zastavna: 1 979 votanți, 823 voturi anulate; a întrunit Florea Lupu, cu 1 156 voturi. Având în vedere că, prin Legea electorală pentru Bucovina, art. 109, în circumscripțiile care aleg câte un singur deputat, va fi declarat ales cel care a întrunit majoritatea absolută, au fost declarați aleși ai județului Zastavna: Ioan Bloșca (independent ucrainean) și Florea Lupu (independent). Neînregistrându-se contestații, aceștia au fost proclamați deputați[18].

10. *Județul Coțmani*

În ședința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Coțmani, care au avut loc pe 2 noiembrie. Pentru circumscripțiile Sadagura, Orășeni și Coțmani s-au prezentat trei candidați. Rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Sadagura: votanți – 2 188, voturi anulate – 1; pentru circumscripția Orășeni: votanți – 2 278, voturi anulate – 570; pentru circumscripția Coțmani: 2 159 votanți, voturi anulate – 337. Secțiunea a VI-a verificatoare a A.D., constatând că s-au îndeplinit prevederile legale, a propus validarea celor care au întrunit majoritatea absolută (având în vedere că pentru fiecare circumscripție s-a prezentat câte un singur candidat): Dimitrie Țopa (Partidul Democrat al Unirii) – circumscripția Sadagura; Vasile Snialinciuc (independent ucrainean) – circumscripția Orășeni; Iosif Vihovici (Partidul Democrat al Unirii) – circumscripția Coțmani. Neînregistrându-se contestații, aceștia au fost proclamați deputați[19].

11. *Județul Vijnița*

Alegerile pentru județul Vijnița (câte un deputat pentru circumscripțiile Vijnița și Berhomet pe Siret), validate în ședința A.D. din 26 noiembrie 1919, s-au desfășurat la 2 noiembrie 1919. Rezultatul a fost următorul: pentru circumscripția Vijnița, votanți – 3 052, voturi anulate – 140; circumscripția Berhomet pe Siret:

[17] *Ibidem*, p. 39.
[18] *Ibidem*,
[19] *Ibidem*.

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

votanți – 3 134, voturi anulate – 541. Secțiunea a II-a verificatoare a A.D., constatând că s-au îndeplinit prevederile legale, a propus validarea celor care au întrunit majoritatea absolută (având în vedere că pentru fiecare circumscripție s-a prezentat câte un candidat): Nicolae Prelici – circumscripția Vijnița; Teodor Bujor – circumscripția Berhomet pe Siret. Neînregistrându-se contestații, aceştia au fost proclamați deputați ai Partidului Democrat al Unirii[20].

12. *Județul Văşcăuți*

În şedința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Văşcăuți, căruia i s-a alocat un mandat de deputat, care s-au desfăşurat pe 2 noiembrie 1919. La alegeri s-au prezentat doi candidați, iar rezultatul a fost următorul: votanți – 4 040; voturi anulate – 99; Eudoxiu Gribovschi – 3 413 voturi; Vasile Reus – 528 voturi. Secțiunea a III-a verificatoare a A.D. a propus validarea lui Eudoxiu Gribovschi, care a întrunit majoritatea absolută. Neînregistrându-se contestații, acesta a fost proclamat deputat din partea Partidului Democrat al Unirii[21].

13. *Județul Siret*

În şedința A.D. din 26 noiembrie 1919 s-a propus validarea alegerilor pentru județul Siret, desfăşurate la 2 noiembrie 1919, căruia i-au fost alocate două mandate de deputați. Pentru circumscripția Siret s-au prezentat doi candidați: Aurelian Moldovan (2 747 voturi) şi Teofil Constantinovici (1 190 voturi); votanți – 4 115; voturi anulate – 178; voturi valabil exprimate – 3 937. Pentru circumscripția Hliboca s-a prezentat un singur candidat, Amfilochie Burac (3 457 voturi); votanți – 3 859; voturi anulate – 402; voturi valabil exprimate – 3 457. Neînregistrându-se contestații, au fost proclamați deputați, din partea Partidului Democrat al Unirii, Aurelian Moldovan (circumscripția Siret) şi Amfilochie Burac (circumscripția Hliboca)[22].

Activitatea deputaților bucovineni în sesiunea 1919–1920

În primul Parlament al României Mari au fost ratificate Decretele-legi pentru unirea Basarabiei, Bucovinei şi a Transilvaniei, Sătmarului şi Maramureşului. În şedința A.D. din 25 noiembrie 1919 a fost prezentată, de către Erast Mandicevschi[23], Telegrama din partea Bucovinei (vezi Anexa I). Ulterior, în şedința A.D. din

[20] *Ibidem*, p. 38.
[21] *Ibidem*, p. 38.
[22] *Ibidem*, p. 40.
[23] Erast Mandicevschi (1862–1946) a fost jurist, funcționar superior la Tribunalul din Viena şi la Curtea de Casație din București. Din anul 1920 a fost profesor de drept civil la Universitatea din București. În anul 1921 a publicat lucrarea *Studiu comparativ asupra procedurii civile*. Vezi Emil Satco, *Enciclopedia* Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p.

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

29 decembrie 1919, prezidată de Nicolae Iorga, Ion Nistor, ministru secretar de stat al Bucovinei, a dat citire mesajului regal prin care s-a supus spre dezbatere proiectul de lege pentru ratificarea Decretului-lege nr. 3 744/1918 privitor la unirea Bucovinei cu Vechiul Regat. După consultarea celor 564 de deputați, înscriși în cele șapte secțiuni ale A.D., deputatul Romulus Reuț (P.D.U., circumscripția Solca, jud. Gura Humorului) a prezentat raportul, expunerea de motive și proiectul de lege relativ la unirea Bucovinei cu România (vezi Anexa II)[24]. Acesta a fost adoptat în unanimitate[25], însă în ședința A.D. din 30 decembrie 1919, deputatul Gheorghe Cristescu (Vechiul Regat) a prezentat o declarație, în numele grupului parlamentar al Partidului Socialist, prin care aduce la cunoștință faptul că s-a abținut de la votarea proiectelor de legi referitoare la unire, declarație făcută în scop propagandistic, „anticipând concepția ulterioară privind noul stat unitar român al socialiștilor care au aderat la Internaționala a III-a, prin constituirea Partidului Comunist al României, ca secție a acestei Internaționale"[26].

În sesiunea 1919–1920 a A.D. au prezentat comunicări și interpelări parlamentarii bucovineni: Aurelian Moldovan (circumscripția Siret, județul Siret), Aurel Morariu (circumscripția Storojineț, județul Storojineț), Vasile Ungureanu (circumscripția Ciudei, județul Storojineț), Ion Nistor (circumscripția Vicov de Sus, județul Rădăuți), Iorgu G. Toma (circumscripția Câmpulung, județul Câmpulung), Romulus Reuț (circumscripția Solca, județul Gura Humorului), Vasile Bodnărescu (circumscripția Marginea, județul Rădăuți), Vasile Lițu (circumscripția Dorna, județul Câmpulung) – din partea Partidului Democrat al Unirii; independenții Vasile Marcu (Cernăuți) și Florea Lupu (județul Zastavna); interpelări au prezentat și deputații Ion Zelea-Codreanu, Toader Crețu și Vasile Tomegea, care au reprezentat județul Suceava – Regat. Discursurile parlamentarilor bucovineni s-au referit la problemele economice ale provinciei (atribuțiile Comisiei de Lichidațiune de la Viena, retragerea coroanelor și unificarea valutei naționale, situația Căilor Ferate și înființarea unui Oficiu de Exploatare la Cernăuți, Legea de reformă agrară pentru Basarabia, pe marginea căreia deputații bucovineni au depus amendamente, tratatele comerciale ale României cu statele vecine), la distrugerile și despăgubirile de război și la acțiunile generalului Eduard Fischer și Aurel Onciul în Bucovina.

În ceea ce privește contribuția bucovinenilor la procesul legislativ desfășurat în sesiunea 1919–1920 a A.D., deputatul Aurel Morariu (circumscripția Storojineț, județul Storojineț) a depus un proiect de lege pentru înființarea și instituirea, pe lângă Ministerul Justiției, a unei Comisiuni preparatoare pentru legislație și pe lângă Ministerul de Interne a unei Comisiuni preparatoare pentru legislația administrativă (ședința A.D. din 3 martie 1920). Din expunerea de motive reținem

[24] D.A.D., M.O., nr. 22, 22 ianuarie 1920, p. 303–304.

[25] Proiectul de lege, însoțit de raportul și expunerea de motive au fost prezentate de Ion Nistor și Nicolae Cotlarciuc, senator ales al Universității din Cernăuți și în Senat, întrunit sub conducerea vicepreședintelui Corneliu Sumuleanu. Acestea au fost adoptate cu unanimitate de voturi. Cf. Radu Economu, *op. cit.*

[26] *Ibidem,*

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

faptul că proiectele de legi prezentate în Parlament sunt, de cele mai multe ori, „inspirate de necesitățile regionale ale Vechiului Regat și întemeiate pe legiuiri aici în ființă. Noile țări dezrobite ar trebui deci să colaboreze la unificarea legislativă și administrativă și prin activitatea reprezentanților trimiși de acele provincii în acest Parlament. Dar în actuala organizațiune a activității parlamentare și sub regimul regulamentului intern în vigoare nu este dată posibilitatea de a studia și adânci în secțiunile sau chiar în plenul Camerei toate problemele și aspectele de interes public ale României întregite și a crea legi care să răspundă trebuințelor tuturor românilor". De asemenea, Aurel Morariu a propus și înființarea unei biblioteci a Camerei Deputaților, cu registre și publicații periodice interne și externe, codurile, colecțiile de legi, ordonanțe etc., cuprinzând cele patru sisteme de legiuiri încă în vigoare în cuprinsul statului român, necesare activității parlamentarilor. Acest proiect de lege, împreună cu propunerea de înființare a unei biblioteci a A.D., supuse la vot și admise, au fost susținute de deputații Vasile Lițu, Vasile Marcu, Teofil Simionovici, Ion Zelea-Codreanu, Eudoxiu Gribovski, Constantin V. Morariu, Iorgu G. Toma, Vasile Bodnărescu, A.C. Cuza, Gheorghe Gârdea, Iosif Vihovici, Aurel Dobrescu, P. B. Chiriță, Nicolae Andrei, Aurelian Moldovanu, Ștefan Meteș, Iosif Vihovici, Gheorghe Gârdea ș.a.[27]

În sesiunea A.D. din 1919–1920 a fost prezentat Proiectul de lege prin care județul Suceava a fost autorizat să perceapă, cu începere de la 1 aprilie 1920, o taxă de un leu pentru fiecare metru cub de lemn fasonat ce se exploata din pădurile aflate în acest județ. Produsul acestei taxe urma să se înscrie între veniturile bugetului județului începând din 1920–1921 și să servească la plata costului reparării localurilor (proprietatea județului) din plasa Muntele care au fost distruse în timpul războiului, la refacerea și clădirea școlilor de la sate, la plata sumelor restante, la îmbunătățirea stării sanitare a județului, la plata salariilor funcționarilor, la acoperirea tuturor cheltuielilor obligatorii care nu se puteau acoperi din celelalte resurse ale județului. A.D. a adoptat acest proiect cu 176 de voturi pentru și patru împotrivă (ședința A.D din 3 martie 1920)[28]. De asemenea, în ședința A.D. din 12 martie 1920 a fost prezentat un proiect de lege asupra asociațiilor profesionale, printre inițiatori regăsindu-se și deputatul județului Suceava – Regat, Vasile Tomegea[29].

Activitatea deputaților bucovineni în primul Parlament al României Mari, sesiunea noiembrie 1919 – martie 1920, s-a concentrat pe expunerea problemelor cu care s-a confruntat provincia după alipirea acesteia la Vechiul Regat din perspectiva consolidării procesului de unificare a României Mari.

În ședința A.D. din 26 martie 1920 a fost prezentat decretul de dizolvare a Parlamentului, conform art. 95 din Constituție și a Decretelor-legi electorale nr. 3 402 (14 noiembrie 1918), nr. 3 620 și nr. 3 621 (24 august 1919). Au fost

[27] D.A.D., M.O., nr. 52, 5 martie 1920, p. 869–870.
[28] *Ibidem*, [illegible]
[29] Idem, n[illegible]

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

convocate noi alegeri în Vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar, Maramureş. Pentru A.D. acestea au fost programate în perioada 25–27 mai 1920, iar pentru Senat în perioada 30–31 mai 1920. Pentru Universitățile din Bucureşti, Iaşi, Cluj, Cernăuți, alegerile au fost convocate pentru ziua de 1 iunie 1920. Noile adunări legiuitoare au fost convocate la Bucureşti pentru 10 iunie 1920[30].

Anexa I

Telegrama prezentată de Erast Mandicevschi în primul Parlament al României Mari din partea Bucovinei[31]

Bucovina reîntoarsă, ca şi Basarabia, la sânul Patriei de la care au fost smulse, având încă din vremea stăpânilor vitregi cea mai profundă venerațiune pentru cel mai ales fiu al pământului eliberat, al Camerei celei dintâi a României tuturor românilor [preşedintele Adunării Deputaților era Vasile Stroescu, preşedinte de vârstă]. Ori încotro s-a îndreptat în timpul calvarului nostru gândul domniei voastre, a izvorât o rază de lumină binefăcătoare pentru poporul românesc. Astfel, pronia dumnezeiască v-a pus în fruntea Camerei noastre Constituante, ca să întărească în noi convingerea în trăinicia operei de dreptate pentru toți cetățenii pe care această Constituantă este chemată să o inaugureze. Vă rugăm, d-le preşedinte, să primiți felicitările Bucovinei dezrobite şi să binevoiți a transmite înaltei Camere urările noastre pentru lucrările pe care le începe acum, spre a desăvârşi în cadrele României Mari şi democratice realizarea visului neamului nostru, dornic de lumină, de libertate şi de dreptate.

Anexa II

Raportul şi proiectul de lege relativ la unirea Bucovinei cu România Mare[32]

D-lor deputați, când prin intriga diplomatică tereziană, în anul 1775 a fost smulsă Bucovina din trupul Moldovei noastre iubite, a fost cea mai grea jale, nu numai pentru Moldova, ci pentru românimea întreagă, fiindcă acolo a fost locul unde s-a descălicat mai întâi Principatul Moldovei; acolo a fost leagănul celei

[30] Idem, nr. 62, 31 martie 1920, p. 2004.

[31] Aceasta a fost citită în şedința A.D. din 25 noiembrie 1919. Cf. D.A.D, M.O., nr. 3, 20 noiembrie 1919, p. 7–8.

[32] Acestea au fost citite de către deputatul Romulus Reuț (circumscripția Solca, județul Gura Humorului) [illegible] 22 ianuarie 1920, p. 303–304.

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

dintâi vieți cetățenești a Principatului Moldovei. La Suceava, la Siret, acolo este pământul nostru cel mai istoric al Moldovei, acolo zace Ştefan cel Mare şi de atunci, în decurs de 144 de ani, multe umiliri şi dureri a îndurat acest popor român smuls de la Moldova şi acele umiliri au dus până acolo că s-a încercat să-l deznaționalizeze. La început a fost tratamentul acestui popor binevoitor, dar nu din punct de vedere că era binevoitor poporul, ci fiindcă Imperiul Habsburgic, în imperialismul său, voia să arate popoarelor balcanice cum că e mai binevoitor decât alte stăpâniri şi că va putea cotropi mai departe. Mai târziu, când s-a văzut că această idee nu s-a putut întrupa, atunci a început seria umilirilor. Mai întâi am fost întrupați de gubernia Galiției; am stat aproape cincizeci de ani încorporați în gubernia Galiției, fără autonomia țării, fără autonomia comunelor şi fără funcționari români. Abia în 1848, şi pot spune aici că la această ocazie să nu uităm de numele oamenilor noştri din țară care au lucrat pentru noi, frații Hurmuzachi – Alexandru, Gheorghe şi Eudoxiu Hurmuzachi, trei bărbați care în 1848 şi 1849 au muncit ca să scoată această țărişoară de sub jugul Galiției şi au dobândit acest lucru. Munca lor a mers mai departe, au căutat să lumineze poporul şi l-au luminat scoțând o gazetă, „Bucovina", la care au colaborat românii de pretutindeni. Au înființat o societate culturală şi literară românească din Cernăuți, care a luat locul unei Academii şi a scos o foaie, „Foaia Societății pentru Cultura şi Literatura Română". Am avut fericirea să primim lumina chiar din Ardeal, a venit Aron Pumnul, a cărui memorie nu putem s-o uităm în aceste momente solemne. Ne-au îndrumat, ne-au luminat, atât frații Hurmuzachi, cât şi Silvestru Morariu Andrievici, fost mitropolit. Aceştia ne-au luminat şi ne-au adus pe calea naționalismului. Poporul de jos nu a pierdut legătura cu Patria Mumă, el a rămas moldovean, a vorbit limba moldovenească; preoții au făcut serviciile divine în limba românească. Prin străduința acestor bărbați, pe care i-am numit, şi în şcolile primare s-a introdus limba românească de predare. Apoi au venit timpuri mai grele, a venit anul 1866, când Austria a pierdut războiul şi atunci s-a alcătuit un Parlament austriac, în anul 1870–1879, în care un partid germano-liberal, care a germanizat, care nu a avut altă intențione decât să germanizeze. Şi atunci a fost înființată Universitatea de la Cernăuți, la 1875, dar nu a reuşit germanizarea, căci poporul nostru are o vitalitate pe care mii de ani nu o striveşte. Din această Universitate, în loc să se germanizeze poporul român, au ieşit bărbați cu ştiință, deşi alăptați de ştiința germană, dar cu suflet românesc. Acei bărbați au continuat munca Hurmuzăcheştilor şi a lui Morariu Andrievici. Şi am ajuns cam pe la anul 1897, la înfăptuirea unui început de democratism. A fost Gheorghe Popovici care, înființând Partidul Popular, a dat democratismului nostru un început. Democrația noastră nu a venit într-un mod revoluționar, ci într-un mod evoluționar. Acei bărbați ieşiți din vatra țărănimii, fii de țărani, care au studiat la Universitatea din Cernăuți, au stat ca o legătură între intelectuali şi între țărani. După un timp de douăzeci de ani de frământări politice, s-au cristalizat principiile adevăratei democrații în venit numai

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

reprezentanți ai maselor poporului nostru, aleşi de toate păturile sociale. Întreaga Bucovină ne-a trimis încoace. Dar venind azi încoace, din Bucovina, aducem, d-lor deputați, şi o zestre: aducem o inimă curat românească, un suflet curat românesc. Toate evenimentele din Vechiul Regat, toate evenimentele înălțătoare, cum a fost Unirea Principatelor, independența, toate acestea le-am petrecut şi noi în sufletele noastre şi nu am pierdut un moment dorul ca să fim alături de d-voastre. O parte mare la luminarea noastră a contribuit şi stimatul nostru preşedinte al Adunării Naționale. „Neamul românesc" l-am citit ca studenți în licee şi în Universitate ca o Evanghelie, care ne călăuzea spre naționalism, spre iubirea națiunii noastre. D-lor deputați, comitetul delegaților de secțiuni, compus din: V. Lițu pentru secțiunea I, A. Morariu – secțiunea II, Burac Amfilochie – secțiunea III, V. Bodnărescu – secțiunea V, Ştefan Meteş – secțiunea VI, Iorgu Toma – secțiunea VII şi subsemnatul – secțiunea IV, întrunindu-se în ziua de 29 decembrie 1919, sub preşedința d-lui Iorgu Toma, a luat în cercetare Proiectul de lege asupra unirii Bucovinei cu Vechiul Regat al României; văzând şi expunerea de motive ce însoțeşte acest Proiect de lege, l-a admis întocmai cum a fost prezentat şi, prin subsemnatul, vă roagă, d-lor deputați, să binevoiți a-i da aprobarea d-voastre.

Expunere de motive

Bucovina este o parte a Moldovei care, înainte de 144 de ani, a fost răpită prin intrigă şi mită de habsburgi. În timpul acestei îndelungate robii, populația Bucovinei n-a pierdut nicio clipă conştiința națională şi nădejdea că mai curând sau mai târziu va sosi ceasul izbăvirii. Prin suferințe fără nume, prin înjosiri şi umilințe, ea şi-a afirmat pururea dreptul de a se uni cu conaționalii săi din Regatul României, cu care o leagă aceeaşi origine, aceeaşi limbă şi aceleaşi tradiții istorice şi culturale. Dar niciodată suferințele acestei populațiuni n-au fost aşa de mari şi zdrobitoare ca în timpul ultimului război, în cursul căruia numai urmaşii falnicilor plăieşi ai lui Ştefan cel Mare erau siliți să lupte pe toate câmpiile de bătălie sub steagul asupritorilor şi pentru izbânda unei cauze care nu era a lor. Jertfele şi suferințele celor de la front le împărtăşeau aproape în aceeaşi măsură şi cei rămaşi acasă, în ghearele crunte ale jandarmeriei faimosului Fischer[33], iar suferințele acestea, ale unui neam greu încercat, n-au putut să înăbuşe conştiința națională pe care o afirmau cu toată tăria refugiații Bucovinei pe frontul de la Mărăşeşti şi voluntarii Bucovinei veniți din Rusia, cu hotărâre nestrămutată de a se jertfi pentru dezrobirea

[33] Eduard von Fischer (1862–1935) a fost comandandul jandarmeriei din Bucovina. A avut o carieră militară, fiind distins cu numeroase ordine şi medalii militare. Din anul 1915 a fost general maior. În octombrie 1927 a primit titlul de Cavaler al Ordinului „Maria Terezia". Este autorul unor lucrări cu caracter geografic şi care privesc istoria războaielor din Principatul Moldovei. În anul 1898 a publicat lucrarea *Die Bukowina.* În 1935 şi-a publicat, la Viena, cartea de memorii *Krieg ohne Heer: meine Verteidigung der Bukowina gegen die Russen* [Război fără armată: apărarea Bucovinei de către mine împotriva ruşilor]. [illegible] Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sl[illegible]

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

patriei lor şi pentru înfăptuirea idealului naţional visat de veacuri. Şi a vrut bunul Dumnezeu ca să învingă cauza cea dreaptă; prin vitejia neclintită a oştirii române, s-a şters de veacuri nedreptatea făcută la 1774 vechii Moldove. În ziua de 15/28 noiembrie 1918, s-a adunat la Cernăuţi Congresul General al Bucovinei care, întrupând suprema putere a ţării şi fiind investit singur cu puterile legiuitoare, în numele suveranităţii naţionale a hotărât unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare, până la Ceremuş, Colacin şi Nistru cu Regatul României. Prin Decretul-lege nr. 3 771, din 18 decembrie 1918, M.S. Regele a binevoit să consfinţească voinţa Congresului General al Bucovinei, împlinind astfel pentru Bucovina dorul cel mai scump al unui neam întreg şi asigurând totodată temeliile României Mari. Rămâne ca Adunarea Naţională, prin votul ei, să ratifice acel Decret-lege şi să-l investească cu putere de lege, înarticulându-L Constituţiei Românei Mari. În scopul acesta prezint jurnalul alăturat.

Preşedintele Consiliului de Miniştri, Alex. Vaida Voevod, ministru de stat fără portofoliu; delegat cu administrarea Bucovinei, I. Nistor.

Proiect de lege
asupra unirii Bucovinei cu Vechiul Regat al României

Art. I. Se ratifică, investindu-se cu putere de lege, Decretul-lege nr. 3 744, din 18 decembrie 1918, publicat în „Monitorul Oficial", nr. 217, din 19 decembrie 1918, privitor la unirea Bucovinei cu Vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare: Ferdinand I, prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională Rege al României, la toţi de faţă şi viitori sănătate. Asupra raportului preşedintelui Consiliului de Miniştri nr. 2 211/1919, luând act de hotărârea unanimă a Congresului General al Bucovinei din Cernăuţi, de la 15 noiembrie 1918, am decretat şi decretăm: art. I. Bucovina, în cuprinsul graniţelor sale istorice, este şi rămâne de-a pururea unită cu Regatul României; art. II. Preşedintele Consiliului nostru de miniştri este însărcinat cu executarea acestui decret. Dat în Bucureşti, la 18 decembrie 1918. Ferdinand, preşedintele Consiliului de Miniştri; Ion I.C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri; Alex. Vaida Voevod, ministru de Stat fără portofoliu; delegat cu administraţia Bucovinei, I. Nistor.

BDD-A32609 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)